

Бюджетні цільові програми як складові соціально-економічного розвитку регіону (на прикладі Одеської області)
Васютинська Л.А., викладач кафедри фінанси
Одеський Державний Економічний Університет 6130/0,15

Регіональні цільові програми, направлені на вирішення проблем територіальних утворень і сприяють досягненню стратегічних цілей регіональної політики. Особливістю програмного планування є націленість не стільки на виконання поточних, скільки на вирішення пріоритетних завдань реформування регіональної економіки.

Формування і затвердження програм регіону, що фінансуються з обласного бюджету, здійснюється Одеською обласною радою з огляду на пріоритети стратегічного розвитку, можливості бюджету та залучення інших джерел фінансування. Метою Стратегії розвитку Одеської області на період до 2015 року є досягнення європейських стандартів життя населення та динамічного розвитку територіальних громад на основі визначених пріоритетів та консолідації зусиль влади, бізнесу і громадськості для їхньої реалізації [1].

В структурі видатків бюджету Одеської області передбачаються щорічні асигнування для реалізації обласних та регіональних програм соціального спрямування. Питома вага означених програм в 2008 році склала 58%, а в 2009 році – 48,4%. На здійснення бюджетних зобов'язань виділено відповідно 43,1% і 66,2% коштів обласного бюджету. Велика частка бюджетних коштів направлена на реалізацію цільових програм у галузі сільського господарства, куди спрямовано в 2008 році – 11,3% , а в 2009 році 15,1% коштів бюджету. Слід відмітити, що в області приділяється увага розвитку підприємництва. Фінансування відповідних програм зросло в 2009 р. на 32,5%. До розгляду на сесії обласної ради запропонована програма підтримки малого підприємництва Одеської області на 2009-2010 рр., на реалізацію якої в 2009 році направляється 1500 тис. грн. Проте, слід зазначити, що в 2007 р. з регіонального фонду підтримки підприємництва використано лише 29% грошових коштів.

За рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам на соціально-економічний розвиток в 2008 р. виділено 62712,3 тис. грн. На будівництво та реконструкцію об'єктів соціальної сфери направлено 75%, в мережу водопостачання – 18,2%, на будівництво газопроводів і газифікацію – 3,5%, на фінансування об'єктів для проведення чемпіонату Європи 2012 року з футболу – 3% бюджетних коштів. З обласного бюджету на фінансування означених напрямків додатково було виділено 4 004,8 тис. грн. З проведеного аналізу можна укласти, що в основному інвестуються програми, пов'язані з розвитком соціально-культурної сфери.

В останніх державних програмах розвитку, що відносяться до соціально-культурної сфери, все частіше стали проглядатися постулати про неминучість, невідворотність адаптації їх до ринкових умов, поступовому перекладі на «ринкові рейки». Однак специфіка реалізації бюджетних програм полягає, по-перше, у неринковому способі координації економічної діяльності, неринковому типі обміну діяльністю, неринковій взаємодії інтересів. По-друге, виробляються і споживаються не приватні, а суспільні блага. По, третє, економічна рівновага між попитом та пропозицією суспільного блага здійснюється державою, органами місцевого самоврядування та добровільно-суспільними організаціями за допомогою відповідних соціальних інститутів у відповідності з бюджетно-фінансовою політикою. По-четверте, в більшості випадків суспільні блага не являються предметом купівлі-продажу. В тих випадках, коли з приводу придбання суспільного блага має місце комерційна угода, остання не розглядається як головний спонукальний мотив в діяльності суспільних організацій. Таким чином, постає проблема про застосування таких механізмів щодо реалізації

цільових програм, які відповідали б сучасним ринковим механізмам, забезпечували суспільні потреби та сприяли економічному розвитку регіонів.

Впровадження нової технології бюджетування, що започатковано Бюджетним кодексом (стаття 10), потребує використання при плануванні соціально-економічного розвитку регіону програмно-цільового методу. Перехід на програмно-цільовий метод бюджетування, суттю якого є оцінювання ефективності бюджетних програм не за витратами, а за отриманими результатами, передбачає, по-перше, планування у середньостроковому періоді, по-друге, розробку індикаторів для вимірювання ефективності бюджетних видатків.

Велика численність програм (в Одеській області в 2009 р. заявлено до фінансування 64 програми), їхня «роздробленість», орієнтація на вирішення часткових проблем призводить до того, що програми фінансуються або не в повному обсязі, або не фінансуються зовсім. Так, наприклад, в Одеській області в 2007 році програми інформатизації з Державного бюджету не були профінансовані.

Практика програмного планування в Одеському регіоні показує недостатність бюджетних асигнувань для реалізації регіональних програм. Постійний перегляд та приведення програм у відповідність до можливостей їхнього фінансування порушує принцип управління за результатами. Постає нагальна потреба в оптимізації бюджетних програм.

Концепцією використання програмно-цільового методу в бюджетному процесі відповідальність за виконання бюджетних програм покладена на головного розпорядника, тобто одній програмі відповідає один розпорядник. Крім того, програмна класифікація, що впроваджена Бюджетним кодексом, передбачає відповідність одній програмі однієї функції. Такий підхід є виправданим з точки зору підвищення відповідальності. Однак в рамках однієї програми не реалізуються співпричетні завдання та заходи, тому виникає необхідність у впровадженні окремих програм з новими розпорядниками, хоч за суттю вирішуються однакові проблеми.

Світовий досвід програмно-цільового бюджетування переконує в необхідності застосування програм, що мають декількох розпорядників. Бюджетні програми деталізуються за рівнями: програми – підпрограми – заходи. Означений підхід конкретизує мету, пріоритети, полегшує визначення результатів діяльності безпосереднього виконавця. В такий спосіб здійснюється бюджетування в Росії, де останнім часом кількість «однорівневих» програм зменшується. Потреба в поділі програм на рівні особливо виникає, коли в межах однієї функціональної структури реалізуються різні напрямки бюджетної політики.

Фінансування бюджетних програм, як правило, виходить за рамки затвердженого на рік бюджету. В зв'язку з цим впровадження середньострокового бюджетного планування є вкрай затребуваним. Однак механізм реалізації бюджетування в Україні не є досконалим і потребує, перш за все, розробки вимірювальних комплексних критеріїв оцінки результативності виконання регіональних програм.

Література

1. «Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період 2015 року рішення». Затверджена 9 листопада 2007 №347-V – oda.odessa.gov.ua
2. «Перелік обласних та регіональних програм, що здійснюються за рахунок коштів обласного бюджету в 2009 р.» – oda.odessa.gov.ua
3. «Основні показники соціально економічного розвитку Одеської області в 2008 р», додаток 2– oda.odessa.gov.ua